

GURE TEATROAREN INGURUAN

Or-emen, ernetzen ari zaizkigu, nekez bederen, teatrolari sail berri batzuek. Ongi-etorri ta oles alaiena egiten diegu antzezleri-talde gazteai ta txalo ugari ta garaipen bete-beteak opa dizkiegu asi duten lan ederraren sari.

Teatroaren egitez, bizitzaren ispillu ta antz-bidea- bait da euskaltasuna erein diteke eta oraingo lur elkorra ongarritu gerora gure erriaren onerako zitu mardulak ekarri ditzan.

Teatroaren egitez, bizitzaren ispillu ta antz-bidea bait da, euspeletan euskeranganako zaletasuna; eta onekin gure antziñako oitura jolas ta etxe-aldeko leia.

Buruz jantzi, adimenez argitu, borondatea sendotuz gure mintzoz jabetu arte, ona emen euskaldun gazte zintzoaren lenengo egin bearra. Onetarako ez dago eragozpenik. Eta ez da au añako alderdirik. Obeto, esateko beste guziak gañezka daude.

Goazen bada bide ortatik.

Udara gorri-gorrian "Victoria-Eugenia" teatro-leku apañean Donosti'ko "Iztundekoak" bi egun erreskadan eta arratsalde ta gau "Lagun txar bat" A. Barriola zanaren antzerki bikaiña eskeñi ziguten. Eta oso ederki, bizi ta tajuz antzestu gañera. Iztunde'ko taldea M. D. Agirre andre zuzendariaren eskutik doan ezkerero aurre-
rapen aundia egiten ari da. Beorlegi betiko plaza-gizona dugu; baiñan antzezleri gazteen artean "komeriante" politak azaltzen ari zaizkigu. Euskeraz gozo ta leun esan; itxuraz egoki ta dotore agertzen diranak. Ona emen txalo ta goresmen merezi duten izenak: Arruabarrena, andereñoek; Tolaretxipi, senar-emazte; Barriola, Etxebeste, Gurrutxaga...

Zorionak guzioi.

Aditu dugunez S. Tomas egunez berriz "Neskazarra" ematekoak ditugu. Jende asko da lan ori ezagutzen ez duana ta berriz ere pozik ikusi-entzun ta txalotua izango dala ziur gaude. Ez dedilla

ordea ori bakarra izan 1957-1958 aroan emango digutena. Iztunde-koak gai dira ta beste antzezkiuzon geiago eratzon erakusle bear dute izan. San Sebastian egunez ostera: "Lagun txar bat" donostiar eta arrantzale dugun trajeri unkiqarria. Par ala negar egin araziz giza-biotza goruntz jaso ta zuzendu dezakegu.

Donostiarren ondoren ikusi zagun orain tolosarrak zer egin duten teatro barrutian. Urtean asieran Pepe Artola'ren BIXENTE antzeztu ziguten. Zarrak berri... diralakoan edo. Uda berri inguruan "DAMUA GARAIZ" entzute aundiko Baleriano Mokoroa'ren gertairudi jatorra. Orain 60 urte Oiartzun'go euskal-jaietan sariztatu zioten lan ikusgarria. Zaartuxea ote zan beldur giñan baiñan zorionez Tolosa'ko IPARRAGIRRE antzokian eman ziguten antzezkiuzonean piztu ta gattetua agertu zitzaigun; jendeak atsegiñez artu zuan txalo ugariak joaz ordaintzat. Izan ere Baleriano jaunak baserritar sendi-arteko bizimañak ondo ezagutuaz gañera, euskera mara-mara zerion eta elkarrizketak bizi ta neurritz josten zituen gaiaren arauera. Ezin utzi ditut aitatu gabe Mokoroa'tar Ixidore egillearen alaba eta bere lagun Elozegi Moraiz Mirentxu eta Zeberio andereñoak ain ederki esan, jantzi ta burutu zutelako DAMUA GARAIZ antzerkia. Mutillak: Iturrioz, Garikano, Lizarribar Urteaga eta Orbegozo, zein baño zein obeto leia ziran guzion artean garaipena irixteraño.

Nunbait, "Damua Garaiz"en txanda dugu aurten, ezen lenago esandakoaz kanpo Azpeiti'ko talde bizkor batek berbiztu du aitaturiko antzerkia S. Inazio'ren jaioterrian. Eta ori aski ez dala, Villafranka-ra eramán dute Goierri'ko iri nagusian euskel txertoa itsasi naiez.

Arrerik begikoena izan omen zuten, entzun dudanez, eta guziz merezia, bada, "igel-errikoak" bere doñua ondo joaz gañera mendikutsu ta usai gozoa erantsi omen zioten jardunari.

D. Baleriano Mokoroa zanari ustegabeko omena egin zaion ezkerro jakin arazi bear dut jaun orrek beste teatro-lan bat idatzi zuala eta ezkututik ateratzeko garaia iritxi zaiola noski: "Aitortu egin bear" du izena.

* * *

Ernani'n, "Zintzotasuna" aretoan, aspaldiko teatro-zale zar-gazteak *Bost Urtian* ta *Ezer ez ta festa* gertatzen ari omen dira oraingo ernaniar berriai jolasbide ederra ematearren.

Oso pozgarri zaigu Kardaberaz'en errian ez dala erabat galdu antziñako garra, jakitea. Ez al da beñere itzaliko!

Beste erritan zer egin duten berri oparoa eman gogo nuke baiñan doi-doi jakiten dugu Gabiri, Ormaiztegui, Andoain... nik al dakit, beste nunbait, noiz beinka euskal-teatro jaialditxoren bat anto-

latua dutena. Emen guziak aitatu nai genituzke, Orretarako ordea, guri berriak bidaltzea, zer, nola, nun eta abar bearrezkoa da. Au da xehetasun osoa guziak aitzatu ditzagun.

Ez diogu "Zinea"ri toki guzia artzen utzi bear. Eta are gutxiago gure antzertia bazterrera bota.

Orregatik pozgarri zaigu Zarauz'tik etorri zaizkigun berri atsegin batzuek emen aldatzea. Bertako "Irrintzi" deritzan taldeak "Mutil Zar" Alzaga'ren antzerki irrisua ezin ta obeto ikasi ta antzestu omen dute. Lendabizi Zarautz'en bertan eta gero Getari ta Eibar'era joanak dituzute txalo ta zorionak jasotzera. Zer bada... futbolistak bakarrik ibilli bear al dute erriz-erri...?

"Irrintzi"ko neska-mutillak Eguberritarako "Petrikillo" antzerki berria ta beste zerbait geiago ikasten ari dirala txori batek esan digu.

Kosta'tik iparraldera begiratuaz Lapurdi'ko lurretan "Beguiraleak" izenekoak dira geien leiatzen zaizkigunak. Bayona'n Bonaparte Luziano prinzipiaren omenez egindako jaialdian M. Olaso'ren: "Lau Kantari eta txori bat" liluragarri-pinpiriña abestu ta xarmanki solastu ziguten. Franziako berri eman dudanez esan zagu Paris'eko euskaldun ixtudiantek aiputan dagon Chekhof rusitarraren lantxo baten euskerapena burutuak ditugula, ango Eskual-Etxean.

Emengo euskaldun gazteak angoak baño motzago al ditugu? Ala izatea lotsagarri litzake. Beraz gazteok asi zaitezte asi dantzan!

Irradako ori bearrezko zaigu egitazko euskaldun bizitza sendotu ta suspertzeko.

Ez esan euskeraz egindako komeri-aukerik ez dagoanik. Diputazio'ko Bibliotekan eta beste liburutegietan erruz arkitu ditezke lengo antzerki zar geienak eta orain salgai dauden guziak.

EGAN'ek berri batzuek argitaratu ditu. Azkenik: *Seaska Ingu-ruan*. Zubikarai jaunarena. Eta beste aldizkariok: *Zeruko Argia*, *Euzko-Gogoa*, *Herria* (1) dala-ta beti zerbait ekartzen digute. Lais-ter, ez banago oker, Zarautz'ko *Kulixka-Sortan* (Itxaropena etxean), Albizu apaiz antzerkigilleak "PERNANDO AMEZKETARRA" teatorako jantzia agertu bear omen digu. Gure "Pernando" ez da lotsa izango jende aurrera azaltzen. Ez orixe!

Beraz teatro-zale zar ta gazteok! ez ibilli aitzeki-maitzeki. Alperkeria utzirik, nagiak atereaz eta elkar lagunduz, goazen guziok Euskal-Teatroari indar ematera. Gure erriaren alde jokatzea bai da.

1957-Abendua

IBALAN

(1) "Eduardo ogi ta ardo" ("Marcelino pan y vino"ren euskerapena) Zeruko Argian; *Jostuna*, Euzko-Gogoa; *Arratsaldeko Askaria*, Herrian.

Z I N E M A

Berriketari onek eztakar gaur berri andirik. Eza da oraingo urri-tasanaren iturburua: gogoko filmik eza, gogorik eza eta astirik eza. Guztiarekin ere, bildu dudan uzta eskasa iraul dezadan luzatu gabe.

“LA BATALLA DEL RIO DE LA PLATA.” Zertara etorri ote gera? Ez, noski, amets-billa, sarritan bezala, egiaren billa baizik. Oroitzapen batek gakartzi, iñoiz ikusi ezitugun Montevideo-inguru-ko bazterretan bizitu genduen gertari baten oroitzapenak.

Emen ditugu —laster, lirain, bildurgarri— munduari ainbeste zi-joakion ordu larri bateko egiatzko borrokalariak: “Achilles”, “Ajax”, “Exeter” eta itsaso ondargabeak ordu t’erdirako amets-bizitza eman dion “Admiral Graf Spee”-ren erraiñu illauna. Eta kez-kek eta eziñegonak suntsitzen ginduenean bezalaxe gaude gaur, ja-kiñaren gaiñean gauden arren, zer gertatuko, txakur laster eta ba-surde sendoareen arteko borrokari begira.

Oñako egun batez ikusi zituen azkenik munduak itsaso soillean —Salamina, Actium, Lepanto, Trafalgar eta Tsushima’reñ ondoren— gerra-ontzi ariñak elkarri atzaparka, iñoren laguntzarik gabe. Ba-kanak eta muga-gaitzekoak izango dira aurrerantzean orrelako gu-ñuak: ia zaldun ezpatarietak bezain urriak.

Michael Powell eta Emeric Pressburger ezтира bide berrietan ba-rrena abiatu. Barrena begira, itsasoa eta ontziak baztertzen baditugu, agintariaren erantzunbearra eta bakardade astuna erakusten saiatu dira geienbat, azken-aldi onetan zinema —besterik ukitzera ausartzen eztelako edo— maiz erakusten saiatu den gaia. Baita arestian sutan zeuden gorrotoak itzaltzen ere. Jainkoari eskerrak, ezne berberak azi zituen erriak zentzutzen asiak direla dirudi.

“SI VERSAILLES M’ÉTAIT CONTÉ.” Sacha Guitry zena-ren film bat ikustea ezta, nerretzat beñipein, poz-atsegiñez egin dite-kean egitekoa. Ori eta erdi-ezagunen baten ilkizunetara joan bearra,

biak orobatsu. Egiteko aspergarri xamarra, batetik, eta ezin-bazter-tuzkoa, bestetik. Ongi begiratu ezker, gafiñera, orren aspergarria ere ez. Ilkizunetan izaten dira zenbait txolarre alai —adiskide-artean, ildakoaz aazturik, egiten diren berriketak eta—, eta Sacha Guitry zena ere, goian bego, saiatu da aldiz-aldiz ikuslearen zama arintzen.

Illaren obra bizirik daukagun ezker, zillegi izan bedi artaz, illaz zillegi elitzakeana, esatea. Axal-axalekoa da, iñon axalekorik izan bada. Irudi-andana luze onek prozesioa dirudi, beste batean esan nuen bezala, edo moda-erakusketa. Frantzia'ko Historiaren itsaso zabalean murgildu nai lukeanak eztu apar eta bitsa baizik ikusiko. Geienez ere, Luis XIV eta XV'garrenek izan zituzten zenbait amoranteren izena —guztiak aipatzea lan luzeegia bailitzake— eta gezurrezko arpegia —egiazkoa baiño panpoxagoa, bear bada— ikasiko du edo go-gora ekarriko. Baditeke ere amorante-sailla gure artean zertxobait moarratua agertzea, alde gaitzera makur ez gaitzen.

Sacha Guitry'k gaingiroki eskuztatzen duen irudi-liburutik go-goan gelditzen dira bat edo beste, egoera, ibillera edo jazkera —gaiñaldea beti ere— dela bide: Claudette Colbert-Mme. de Maintenon, Sacha Guitry-Luis XIV'garrena aguretua eta. Egille gizarajoak, erioztera baiño leen, beste milla ta millaren ondoan, mundu guztiaren aurrean jantzi nai izan zuen erregezko apaindura ederra txairo eta egoki darama.

L. M.

